

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 7658/2022
14.09.2022. године
Београд

Врховни касациони суд у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Драгане Маринковић, Иване Рађеновић, Владиславе Милићевић и Татјане Матковић Стефановић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Катарина Јовановић, адвокат из ..., против туженог Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање Београд – Дирекција Београд, Филијала Чачак, чији је пуномоћник Јелена Босанац, адвокат из ..., ради стицања без основа, одлучујући о ревизији туженог, изјављеној против пресуде Вишег суда у Чачку Гж 1715/20 од 23.07.2021. године, у седници одржаној дана 14.09.2022. године, донео је

РЕШЕЊЕ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији туженог изјављеној против пресуде Вишег суда у Чачку Гж 1715/20 од 23.07.2021. године, као изузетно дозвољеној.

УКИДАЈУ СЕ пресуда Вишег суда у Чачку Гж 1715/20 од 23.07.2021. године и пресуда Основног суда у Чачку П 316/19 од 20.07.2020. године у усвајајућем делу и одлуци о трошковима поступка и предмет у том делу враћа првостепеном суду на поновно суђење.

ОДБИЈА СЕ захтев тужиоца за накнаду трошкова одговора на ревизију.

Образложење

Пресудом Основног суда у Чачку П 316/19 од 20.07.2020. године, ставом првим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев тужиоца и тужени обавезан да му на име неоснованог обogaћења услед незаконите обуставе 1/3 од месечног износа пензије у периоду од 04.10.2016. до 25.07.2018. године, исплати износ од укупно 112.185,82 динара са законском затезном каматом од 22.03.2019. године па до исплате. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца за исплатом законске затезне камате на досуђени износ почев од обуставе сваког појединачног месечног износа па до 22.03.2019. године као дана подношења тужбе. Ставом трећим изреке, тужени је обавезан да тужиоцу на име трошкова поступка плати 36.989,00 динара, са законском затезном каматом од извршности пресуде па до исплате.

Пресудом Вишег суда у Чачку Гж 1715/20 од 23.07.2021. године, ставом 1. изреке одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена је пресуда Основног суда у Чачку П 316/19 од 20.07.2020. године у ставу првом изреке. Ставом 2. изреке преиначено је

решење о трошковима поступка садржано у ставу трећем изреке наведене пресуде па је тужени обавезан да тужиоцу на име трошкова поступка исплати 67.588,00 динара са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до исплате. Ставом 3. изреке, тужени је обавезан да тужиоцу на име трошкова жалбеног поступка исплати 6.000,00 динара са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до исплате.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужени је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права, позивајући се на одредбу члана 404. ЗПП.

Тужилац је поднео одговор на ревизију, захтевајући накнаду трошкова састава истог.

Одлучујући о дозвољености ревизије у смислу члана 404. став 1. ЗПП („Сл. гласник РС“, бр.72/11...18/20), Врховни касациони суд је оценио да су испуњени услови за одлучивање о посебној ревизији туженог, ради уједначавања судске праксе, па је на основу члана 404. став 2. истог закона одлучено као у ставу првом изреке.

Испитујући побијану пресуду на основу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је нашао да је ревизија туженог основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоцу је решењем туженог од 19.06.2016. године, утврђено право на старосну пензију у најнижем износу од 13.454,11 динара, с тим да му се пензија усклађује почев од октобра месеца 2016. године и да му се као кориснику пензије обуставља 1/3 пензије у корист рачуна доприноса за пензијско инвалидско осигурање, док се не намире неуплаћени доспели доприноси који на дан 25.08.2016. године износе 495.234,13 динара, увећани за износ камате до дана измирења утврђене обавезе. Привременим решењем туженог од 18.01.2017. године, тужиоцу је утврђено право на старосну пензију од 19.06.2016. године у најнижем износу од 13.454,11 динара, с тим да му се као кориснику пензије обуставља 1/3 пензије како је већ утврђено решењем од 31.08.2016. године. Решењем туженог од 09.07.2018. године тужиоцу је као кориснику старосне пензије престала обустава 1/3 месечног износа пензије са 22.06.2018. године од када се исплата пензије врши без обуставе. У образложењу овог решења наведено је да је у поступку покренутом по службеној дужности сходно члану 60. Закона о Уставном суду, утврђено да је тужилац корисник старосне пензије по решењу од 18.01.2017. године по коме је сходно члану 120. ЗПИО вршена обустава 1/3 пензије док се не намире неуплаћени доспели износи доприноса чија обавеза плаћања је утврђена по одредби члана 4. Одлуке о утврђивању својства осигураника и обавезе плаћања доприноса за пензијско и инвалидско осигурање („Сл. гласник РС“, бр.43/2011). Те да је Одлуком Уставног суда I УО 279/2016 од 21.12.2017. године утврђено да одредба члана 4. цитиране Одлуке није у сагласности са Уставом и законом. Одлуком Уставног суда Србије I УО – 279/2016 од 21.12.2017. године (која је објављена у „Сл. гласнику РС“ 22.06.2018. године) утврђено је да одредба члана 4. Одлуке о утврђивању својства осигураника и обавези плаћања доприноса за пензијско и инвалидско осигурање („Сл. гласник РС“, бр.43/11) није у сагласности са Уставом и законом јер је Уставни суд нашао да Фонд није овлашћен да својим актом уређује питање утврђивања доприноса ван случајева кад утврђује својство осигураника. Тужиоцу је обустава исплате пензије на име уплате доприноса вршена у периоду од

04.10.2016. године до 22.06.2018. године, за који му је на име пензије обустављена исплата износа од укупно 112.185,82 динара, у појединачним месечним износима.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су закључили да је тужени у обавези да тужиоцу накнади мање исплаћену пензију у утврђеном износу од укупно 112.185,82 динара, налазећи да је тај новчани износ неосновано прешао у имовину туженог применом члана 210. Закона о облигационим односима (ЗОО). Ово с обзиром на то да је у време те обуставе исплате пензије (исплаћиване у умањеном износу за доприносе ПИО) постојао правни основ за то, али да је касније отпао јер је наведеном одлуком Уставног суда од 21.12.2017. године, утврђено да члан 4. Одлуке о утврђивању својства осигураника и обавезе плаћања доприноса за пензијско и инвалидско осигурање („Сл. гласник РС“, бр.43/11), по основу које је тужиоцу исплаћивана мања пензија, није у сагласности са Уставом и законом. Због чега је тужени у обавези да тужиоцу врати оно што је стечено без основа, са законском затезном каматом од дана подношења тужбе на основу члана 214. ЗОО.

Додатни аргумент другостепеног суда је да се принцип правичности може остварити само ретроактивним дејством одлуке Уставног суда на акте и радње проистекле из неуставног или незаконитог општег акта.

Међутим, изложено правно становиште нижестепених судова се не може прихватити, с обзиром на усвојено правно схватање Врховног касационог суда на седници Грађанског одељења од 17.02.2021. године на које се тужени основано позива у својој ревизији. Наиме, реч је о начину отклањања штетних последица појединачног акта насталог применом касираног неуставног или незаконитог општег акта. Лице коме је повређено право коначним или правноснажним појединачним актом донетим применом закона или другог општег акта за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом или законом, не може се обратити суду тужбом за накнаду штете пре него што покуша да отклони штетне последице неуставности или незаконитости касираног општег акта, изменом појединачног акта од стране његовог доносиоца, а уколико то није могуће подношењем захтева Уставном суду да својом одлуком одреди други начин отклањања штетних последица (утврђивањем права на накнаду штете, повраћајем у пређашње стање или на други начин). Ово из разлога што касаторна одлука Уставног суда уопштено гледано производи правно дејство *ex nunc* у смислу члана 60. Закона о Уставном суду, али може имати и ретроактивно дејство, под одређеним условима. Ретроактивно дејство касаторне Одлуке Уставног суда не наступа аутоматски, нити постоји обавеза органа да по службеној дужности измени коначни или правноснажни појединачни акт донет на основу неуставног закона, али је орган дужан да поступи по предлогу странке за измену коначног или правноснажног појединачног акта донетог на основу закона или другог општег акта за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом и законом.

Правни пут за отклањање штетних последица појединачног акта донетог применом неуставног или незаконитог општег акта прописан је одредбама чланова 61. и 62. Закона о Уставном суду, па отпочиње предлогом (захтевом) странке којој је повређено право да се измени коначни или правноснажни појединачни правни акт, као посебним правним средством предвиђеним Законом о Уставном суду. Предлог (захтев) се подноси суду или другом органу који је донео тај појединачни акт у року од шест месеци од дана објављивања касаторне одлуке Уставног суда у „Сл. гласнику РС“, а може се односити

само на појединачне акте који су донети најкасније две године пре подношења предлога или иницијативе Уставном суду за оцену уставности или законитости предметног општег акта. Доносилац појединачног акта није дужан да сам приступи измени акта, али је дужан да поступа по предлогу странке за измену појединачног акта применом правила поступка у коме је донет појединачни акт чија се измена тражи.

Према томе, подношење захтева за измену појединачног акта његовом доносиоцу представља обавезујући правни пут за отклањање евентуалних штетних последица које је произвела примена неуставног и незаконитог општег акта. Појединачни правни акт донет применом касираног општег акта, у време његовог важења сматра се законитим и такав акт не може бити основ за подношење тужбе за накнаду штете услед незаконитог или неправилног рада органа све док се тај појединачни акт не измени. У случају када измена појединачног акта није могућа, одлука Уставног суда којом је одређена накнада штете као начина отклањања штетних последица касираног општег акта, представља основ за обраћање странке суду или другом органу тужбом за накнаду штете.

Зато ће у поновном поступку првостепени суд поуздано утврдити да ли је тужилац тражио измену појединачног акта од доносиоца, односно да ли је подносио захтев Уставном суду у смислу чланова 61. и 62. Закона о Уставном суду и зависно од тог утврђења одлучити о основаности тужбеног захтева, уз правилну примену материјалног права.

Како одлука о трошковима поступка зависи од исхода одлуке о главној ствари, то је и она укинута.

Одлука о трошковима за састав одговора на ревизију донета је на основу члана 154. став 1. ЗПП, јер ови трошкови нису потребни ради вођења парнице, па је одлучено као у ставу трећем изреке.

Из изложених разлога, Врховни касациони суд је на основу члана 416. став 2. ЗПП, одлучио као у ставу другом изреке ове одлуке.

**Председник већа-судија
Звездана Лутовац,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић